This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

89
5,1.2

Bd Jan 1929

HARVARD LAW LIBRARY

Received Sept. 15, 1923

OM SVERIGES INTEGRITET

NÅGRA SVENSK-NORSKA SPÖRSMÅL

AF

L. FR. LÄFFLER

Pris 0:35

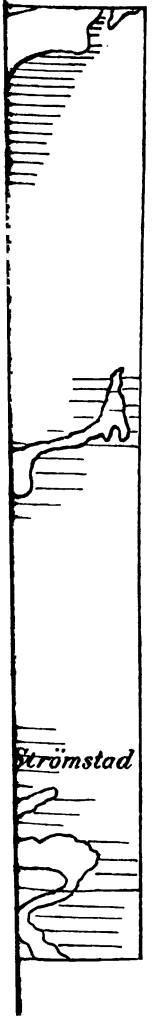
Strömstad

OM

SVERIGES INTEGRITET

NÅGRA SVENSK-NORSKA SPÖRSMÅL

AF

L. FR. LÄFFLER

STOCKHOLM 1905
NORDISKA BOKHANDELN
(I KOMMISSION)

JUL 24 1923
9/15.1 2 3

STOCKHOLM
O. L. SVANBÄCKS BOKTRYCKERI
1905

Öfversikt af innehållet.

Inledande ord 5
Gränstvistfrågan af år 1904 7
Våra från Norge eröfrade provinser och norsk chauvinism 24
Det svenska Norrland annekteradt af den nya norska vetenskapen 31
En fornnorsk tradition om Tröndelagens kolonisering från Sverige pröfvad och styrkt 51
Slutord 58

Anm.: Sköttegrunden åro på vår karta endast antydda alldeles i kanten till vänster. — Stycket om Gränstvistfrågan af år 1904 är aftryckt ur Dagens Nyheter för den 17 Maj 1904.

89
5,1.2.

Bd Jan 1924

HARVARD LAW LIBRARY

Received Sept. 15, 1923

af det nuvarande Sveriges gränser och att för detta erkännande skaffa de säkraste garantier, som kunna fås.

Vi skola i det följande framlägga skälen till detta yrkande.

Till det nuvarande Sverige höra, som bekant, tre forna norska provinser och en del af en fjärde, hvilka vunnits genom krig med Danmark-Norge för 260—247 år sedan. Vi afse, som läsaren förstår, Jämtland, Härjedalen, Särna och Idre socknar i norra Dalarne samt Bohuslän. De två förstnämnda provinserna afträddes som bekant, genom freden i Brömsebro 1645, det sistnämnda genom freden i Roeskilde 1658 (bekräftad genom freden i Köpenhamn 1660). De båda nuvarande dalasocknarne åter eröfrades 1644 af dalkarlarne under älfdalskaplanen Daniel Buseovius, hvarvid innebyggarne svuro trohet till svenska kronan. Detta område blef emellertid icke uttryckligen upptaget i Brömsebrofreden, men kvarblef dock i svensk besittning. Först öfver hundra år senare eller genom gränstrak-

tat af 1751 blef det uttryckligen tillerkändt Sverige.

Gränstvistfrågan af år 1904.

I sammanhang härmed kan erinras om att gränsen mellan Bohuslän och Norge bestämdes genom en gränstraktat af 1661, hvarvid dock bestämmelserna delvis blefvo så oklart angifna, att, som bekant, i senaste tider tvist därom uppstått.

Som bekant, öfverenskommo svenska och norska regeringarna föregående år om att till riksdag och storting hemställa om skiljedom rörande den del af gränsen, hvarom de båda regeringarna efter anställda undersökningar icke kunnat enas. Svenska regeringen lät därvid förleda sig till att, trots protester från sakkunniga myndigheter i Bohuslän, som alternativ till en af svenska kommissarier föreslagen gränslinie antaga de norska kommissariernas gränslinie, som åtminstone delvis bevisligen gick igenom svenskt område och hvarigenom till Norge skulle komma att räknas ett i ekonomiskt afseende rätt värdefullt område, de be-

kanta små fiskegrunden vid Grisbådarne, som genom flerhundraårig häfd räknats till Sverige, hvartill det ock på äldre och nyare svenska kartor blifvit fördt, men hvarpå Norge 1897 gjorde anspråk, sedan svenska regeringen året förut efter norsk tillskyndelse låtit utpricka grunden.

Lyckligtvis förföll skiljedomsförslaget därigenom att norska stortinget förkastade förslaget af harm öfver att svenska riksdagen, som, förledd af den otillfredsställande utredningen, i princip antagit förslaget, förkastat bestämmelsen om utländsk makt som skiljedomare.

Vi skola i det följande underkasta denna gränstvistfråga en ny belysning i hopp att därigenom kunna uppvisa, huru den från svensk sida borde lösas.

Hvad gränstraktaten af 1661 icke innehåller.

Det första som vid denna frågas bedömande måste fastställas är att traktaten af 1661 icke innehåller någon

b e s t ä m m e l s e i den omtvistade frågan om Grisbådarne och Sköttegrunden.

Den börjar nämligen gränsens uppdragande ungefär midt emellan de svenska Kosteröarna och de norska Tislaöarna, såsom äfven synes af traktatens karta.[1] Ungefär, säga vi, ty traktatskartan är onöjaktig i detta afseende, liksom i så mycket annat. Det är emellertid alldeles uppenbart — och af ingen heller bestridt — att meningen varit att gränslinien skulle börja på en punkt alldeles midt emellan de båda nämnda ögrupperna, och vi utgå därifrån i det följande.

Det är traktatens karta vi följt då vi sagt att gränslinien börjar på anfördt sätt. Den går sedan på denna karta i r ä t l i n i e snedt upp emot en punkt, AB, belägen i det närmaste midt emellan — säkerligen afsedd att vara alldeles midt emellan — en af de norska Hvalöarna, på kartan kallad "Maakholmen" (ej "Maköholmen", såsom de svenska kommissarierna läst namnet), d. v. s. "Måkholmen" (måk = fiskmås), och den Sverige tillerkända Kattholmen.

Om denna gränsskillnad heter det med

1/7 iskodyshandlingarna

traktatens ord att gränsen skall gå "från Kosteröarna mellan Tislarne och mellan Kattholmen och Hvalöarna in genom Svinesund". Man finner lätt att detta uttryck "från Kosteröarna mellan Tislarne" icke kan tagas efter orden. Den bifogade kartan talar alldeles afgjordt mot en sådan bokstafstolkning af dessa ord — hvarför en svensk tidning gjort sig till advokat — enligt hvilken gränslinien skulle gå från Kosteröarna norrut och in emellan Tislaröarna. De anförda orden böra uppenbarligen tolkas såsom ett förkortadt uttryck för: från Kosteröarna mellan dem och Tislarne, eller: från en punkt mellan Kosteröarna och Tislarne. Traktatens bristfälliga uttryckssätt måste bättras med hjälp af kartan, liksom å andra sidan kartans bristfälligheter måste rättas efter traktatens ord (och naturligtvis äfven efter en riktig karta).

Den rätta principen.

Vi ha nu sett att traktatens gränslinie skall gå midt emellan Kosteröarna och Tislarne. Nu är emellertid att märka att

å traktatkartan, som är utförd i mycket liten skala, de holmar och skär som ligga ett stycke norr om Kosteröarna icke finnas utsatta (medan däremot ett antal mindre holmar alldeles inpå Nordkoster äro utmärkta; dessa motsvara tydligen öarna Korsholmen, Skarfvesätet, Saltholmen m. fl.). Lika litet finnas de holmar och skär utsatta, hvilka ligga ett litet stycke sydost om de större Tisleröarna, nämligen de som på nutida kartor kallas Svarteskjær. Till båda dessa grupper af holmar och öfvervattensskär måste emellertid uppenbarligen hänsyn tagas vid gränslinjens uppdragande på en riktig karta. Det heter i traktaten i c k e Nord-Kosterön och (större) Tislarön, utan Kosteröarna och Tislarne. Det är sålunda båda de respektive ö g r u p p e r n a som afses. Att till Kosteröarnas ögrupp höra holmar och öfvervattensskär sådana som Små Drammen, Stora Drammen, Klöfningarna, Röskären m. fl., därom öfvertygar en enda blick på kartan, såsom de svenska kommissarierna ock framhållit. Till yttermera visso kan anföras att en hårsmån nordligare om och

nordost om Röskärens största holme ligger ett öfvervattensskär, som kallas Kosterösten, ett namn som tydligt angifver samhörigheten med Kosteröarna.

Lika tydligt är att de sydost om de större Tislaöarna belägna Svarteskjær äro att räkna till denna ögrupp.

Nu är förhållandet det att vid bestämmandet af ett lands territorialgräns till utgångspunkt tages, såsom naturligt är, de yttersta öfvervattensskären (se för Sverige k. kungörelsen den 5 maj 1871). I analogi därmed måste också här det nordligaste af Kosteröarnas öfvervattensskär anses som Sveriges yttersta fasta gränspunkt åt detta håll. Detta blir det nordligaste af Röskären, beläget ganska nära intill — de norska kommissariernas gränslinie. På liknande sätt måste det sydligaste af Svarteskjær anses som Norges yttersta fasta gränspunkt åt detta håll.

Då så är förhållandet, är det lätt att inse hvar gränsen mellan båda rikena här skall uppdragas, i öfverensstämmelse med traktatens andemening. Den bör naturligtvis ligga i midten af den linie, hvarmed

dessa båda nästan rakt i norr och söder mot hvarandra liggande gränspunkter tänkas sammanbundna. På vår kartskiss är denna linie prickad. Detta blir tydligen i öfverensstämmelse med traktatens andemening och med dess gränslinie rätt fattad. Man får på detta sätt en absolut bestämbar gränspunkt, som faller något nordost om de svenska kommissariernas gränspunkt nr XIX, hvilken senare punkt de svenska kommissarierna valt godtyckligt, som det vill synas.

Lotskaptenen i Göteborgs och Bohus län har också i sitt förträffliga utlåtande framhållit att "samtliga skär och grund, som låge spridda norr om Nord-Koster och norrut slutade med grunden Stenbrottet, Röskärs Nordgrund och Båtshaken, vore genom sitt läge Nord-Kosters naturliga tillhörighet. På grund däraf och då 1661 års traktat icke angåfve hvar gränslinien framginge mellan Nord-Koster och Tislaröarna samt den traktaten tillhörande kartan vore ofullständig och oriktig, syntes helt naturligt att enligt traktatens mening gränslinien borde framgå genom det djupa

och vida vattenområde som utbredde sig mellan Stenbrottet och Röskärs Nordgrund å södra sidan samt Tislaröarna å nordsidan, hvarigenom äfven gränslinien förlades ungefär lika långt från de öfver vattenytan liggande svenska skären, Röskären, som från det norska Svartskär bland Tislarögruppen".

Af hela den nu gjorda framställningen torde framgå, att de svenska kommissariernas gränslinie här är i det allra närmaste riktig — ehuru den icke blifvit af dem vederbörligen motiverad — medan de norska kommissariernas, hvars punkt XIX faller ett stycke väster om Röskären och ett godt stycke nedom Röskärs Nordgrund, är alldeles oriktig och omöjlig. Till försvar för densamma synas de norska kommissarierna endast ha kunnat åberopa sig på att "gränslinien å 1661 års karta dragits till midtpunkten mellan Kosteröarna å ena och Tislaröarna å andra sidan". De ha därför ansett att gränslinien från punkten XVIII — den

punkt, belägen midt emellan de norska Hvalöarna och den svenska Norra Hellsö, intill hvilken båda ländernas kommissarier förenat sig om gränsen — borde dragas "i rak linie mellan Nordkoster och södra spetsen af Klöveren i Tislarögruppen", med den påföljd som nyss nämnts. (Klöveren är den sydligaste af de större Tislaröarna.).

Till detta de norska kommissariernas yrkande måste anmärkas att de borde vara de sista att yrka på att gränslinien sådan den är utritad på traktatkartan skall slafviskt följas. De måste nämligen veta att denna gränslinie är så dragen att den omöjligen kan tillämpas utan tagen hänsyn till den verkliga belägenheten af de där alldeles oriktigt lagda land- och sjöområdena. Den är sålunda dragen i en rak linie från en punkt (något utanför nr XV på kartan i k. m:ts proposition) utanför Idefjordens mynning till ofvan afhandlade midtpunkt mellan Tislarne och Kosteröarna. Skulle denna räta riktning följas, skulle, såsom de svenska kommissarierna anmärkt, linien kom-

ma att gå midtöfver de östligaste af till Norge hörande Sandöarna och Herföl (hörande till Hvalöarnas grupp). Detta blefve emellertid uppenbart mot traktatens andemening, såsom den af traktatkartans linie framgår, eller att gränsen skulle gå midt emellan Hvalöarna och svenska kusten. Hvarje norrman borde därför, synes det, ovillkorligen erkänna att gränslinien, sådan den på traktatkartan är uppdragen, icke kan utan nödig modifikation följas och att den norska gränslinien alldeles strider mot traktatens andemening, såsom gående mycket för nära det svenska områdets yttersta utlöpare: öfvervattensskären i Kosterögruppen. Då sålunda gränslinien på traktatkartan här måste på en nutida karta dragas något annorlunda än på traktatkartan, blir detta icke ens så mycket iögonenfallande som den ändring de norska kommissarierna förut varit med om, i det att gränslinien på en lång sträcka förut (ungefär mellan punkterna XV—XVIII) dragits i en b e t y d l i g t olika riktning mot å traktatkartan — bildande

tre brutna linier i stället för traktatkartans enda räta linie.

Hvad de norska kommissarierna svarat på de svenska kommissariernas obestridliga invändning att traktatkartans gränslinie i Norges eget intresse (och i sunda förnuftets, tillägga vi) ej kan obetingadt följas får man tyvärr icke veta. Men hvad vi veta är, att norska regeringen ansett de norska kommissariernas förslag i denna punkt böra upptagas och hänskjutas till skiljedom och att den svenska regeringen godkänt detta. Och dock torde det af den föregående framställningen till full evidens framgå, att sträckan XVIII—XIX lika litet hade bort hänskjutas till skiljedoms afgörande som sträckorna I—XVIII, alldenstund den förstnämnda sträckan kan på fullt objektiva grunder bestämmas så väl som den senare.

Af allt det nu anförda samt en blick på kartan torde framgå att skälet till att de norska kommissarierna förlagt punkt XIX såsom skett helt enkelt är det att endast därigenom en linie syntes kunna vinnas, genom hvars raka utdragning åt

hafvet till Grisbådarna skulle falla inom norskt område. Men detta är icke ett sådant skäl som grundar berättigade anspråk på att få en tvistefråga afgjord genom skiljedom.

Punkt XX.

Från sina olika belägna punkter XIX — mellan Kosteröarna och Tislarne — draga såväl Sveriges som Norges kommissarier gränslinien ytterligare rakt ut till hafs. De förra få därigenom Grisbådarne, men icke Sköttegrunden, inom svenskt område, de senare få äfven Grisbådarne inom norskt område.

Med hvad rätt bestämma kommissarierna detta nya gränsområde på sådant sätt genom utdragning i rät linie af gränsliniens senare del, då gränstraktaten och den därvid fogade kartan intet ha att säga om denna del af gränsen och det visat sig att traktatkartans långa räta gränslinie mellanskärs måst uppdelas i icke mindre än 4 linier på grund af de bestående naturförhållandena (hvilka ju här möjligen kunde fordra en ny krökning af linien)?

Svaret måste bli att båda ländernas kommissarier härvidlag förfarit fullkomligt godtyckligt och rent mekaniskt. Åtminstone kan man af föreliggande handlingar icke se att någondera parten anfört skäl för sitt åtgörande.

Emellertid kan verkligen för en del af nu ifrågavarande sträckas uppdelning mellan båda rikena en objektivare grund anföras, en omständighet, hvarpå vi taga oss friheten fästa synnerlig uppmärksamhet, då den hittills synes ha undgått alla hvilka sysslat med denna fråga.

Denna grund är alldeles densamma som nyss uppvisats böra följas för närmast förgående gränssträcka — linien XVIII—XIX — en uppdelning, som äfven af kommissarierna följts för de första 17 delarna af gränssträckan, nämligen gränsens dragande midt emellan hvad som ostridigt är svenskt landområde och hvad som är norskt.

Vi utgå härvid från de svenska kommissariernas erkännande, att den lilla ön Heja, nordost om Grisbådarne, "ostridigt" är norsk. Drar man från denna ö en linie

i sydostlig riktning mot det svenska området, så träffar man på det svenska territoriets yttersta utpost åt detta håll, nämligen den lilla holmen eller öfvervattensskäret Stora Drammen, en utlöpare i nordväst från Kosterögruppen. Delar man nu denna linie midt i tu, så får man här en gränspunkt (på kartan märkt XX) mellan Sverige och Norge, bestämd enligt traktatens andemening och i fullständig analogi med de föregående gränsbestämningarna.

Nu inträffar det anmärkningsvärda förhållandet att ifrågavarande gränspunkt infaller alldeles på de svenska kommissariernas gränslinie, hvilken alltså, man kan säga af en ren slump, här är alldeles riktig.

För att vara noggranna, vilja vi tillägga att, om man är riktigt sträng, borde kanske en öfvervattenssten utanför Heja, vid namn Hejeknub, vara utgångspunkten från norsk sida, i hvilket fall midtpunkten faller en obetydlighet söder om de svenska kommissariernas linie.

För enkelhetens skull kan man sammanbinda den nu funna punkten, XX, med punkten XVIII medelst en rät linie. Detta

blefve i konsekvens med kommissariernas åtgörande att sålunda medelst en rät linie förbinda punkterna XV och XVI, oaktadt strängt taget efter gränsområdenas beskaffenhet denna linie bort vara bruten i tre linier.

Denna del af gränslinien, XIX—XX, är sålunda äfven objektivt bestämbar. Gränstraktaten kan äfven för den tillämpas ex analogia. Den hade därför icke bort göras till föremål för skiljedom. Till och med om punkten XX hade öfverenskommelse mellan regeringarna säkerligen kunnat ske, om blott frågan hade blifvit tillräckligt utredd.

Territorialgränsen utåt hafvet.

Såsom redan blifvit nämndt, fortsättes denna sista del af gränslinien i båda kommissariernas förslag rakt ut till hafs, hvarvid i det svenska förslaget Grisbådarne bli svenska, i det norska både Grisbådarne och Sköttegrunden bli norska. En objektiv grund för denna gränslinie, sådan som för de föregående delarna af gränslinien anförts, kan icke här åberopas, då

öfvervattensskär här icke längre finnas, endast undervattensgrund.

Traktaten kan icke längre finna direkt tillämpning. Andra rättsgrunder måste då åberopas. Men härvid kan det tänkas att spelrum blir för subjektiv uppfattning. Det gäller här gränstvistens hufvudfråga, nämligen hur gränslinien skall dragas i förhållande till Grisbådarne och Sköttegrunden. Denna del af gränstvistfrågan synes verkligen kunna göras till föremål för skiljedom, så framt nämligen sådant på allvar skulle ifrågasättas från norsk sida, sedan man på grund af här anförda ovederläggliga skäl måst medgifva att gränslinien måste utdragas till punkt XX och att den norska motsvarande gränslinien är absolut ohållbar. Har nämligen väl punkt XX måst erkännas som gränspunkt, synas utsikterna att vinna Grisbådarne för Norge vara minimala. Gränslinien skulle då alldeles sönderbrytas och gå i sicksack. Som giltigt argument till förmån för Norge kan icke rättsligen anföras att gränslinien, för att Sköttegrunden måtte tillfalla Sverige, från punkt XX

skulle krökas något nordligt. Ty gränslinien i skärgården gör ju redan förut, så som vi sett, flera krokar och drager sig redan förut allt mer undan den sydliga riktning den först anslår, i riktning mot väster; en svag öfvergång mot norr till sist här strider ej mot gränsliniens allmänna riktning mot hafvet.

Icke heller kan den omständigheten att Grisbådarne ligga obetydligt närmare Heja än Kosteröarnas yttersta öfvervattensskär vara ett skäl, som bryter urminnes svensk häfd.

Klart är nu, att vid den stundande uppgörelsen med Norge denna gränstvistfråga icke får lämnas olöst. Man måste önska, att den svenska regeringen och de svenska underhandlarne bättre tillvarataga Sveriges ära och intresse, än som skedde 1904, att de kräfva obetingadt erkännande åt svensk häfd och välgrundade svenska rättsanspråk.

Våra från Norge eröfrade provinser och norsk chauvinism.

Jämtland, Härjedalen, nordliga Dalarne och Bohuslän hafva, som nämnts, efter krig till oss blifvit afträdda genom högtidliga freds- och gränstraktater, ingångna mellan Sveriges och Danmark-Norges konungar. Emellertid torde den möjligheten icke vara utesluten, att tvister med Norge om dessa delar af Sverige — utom den ännu olösta, som nyss omtalats — i en framtid skulle kunna uppstå, därest vi icke vid den blifvande uppgörelsen vidtaga försiktighetsmått däremot.

Den uppmärksamme betraktaren lär det icke kunna undgå, att Norges folk för närvarande är i hög grad mottagligt för den smittosamma folksjukdom, som nämnes nationell chauvinism, denna för den mänskliga kulturen i så hög grad farliga farsot.

Vi se af de norska tidningarna, hurusom man i Norge nu svärmar för att

"Hvad Norge var det skal det atter vorde I Land*), på Bölge og i Folkerang" och man har nyligen erfarit, att en norskfödd, f. d. svensk-norsk minister offentligen uttalat sig sålunda: "Hvarför skulle vi (norrmän) icke förnya vår förgångna storhet?" Dit anse säkerligen talrika norrmän det höra att söka återvinna sina förlorade provinser, om det också hittills är endast få, som öppet tala därom.

Den bekante norske militärskriftställaren Coucheron-Aamot höll för 5 år sedan en föreläsningsturné genom Norge, hvarvid han gjorde propaganda därför. En tidning (A. B. f. 8 juli 1905) har därom genom en insändare meddelat följande, som torde förtjäna att här återgifvas:

"Å affischerna stod: "Forældre maa absolut sende sine börn til disse foredrag". På de kartor, som täckte väggarna och hvilka förevisades genom skioptikon, fingo åhörarna veta, hvad Norge varit och — det förstods utan ord — hvad det borde vara. Till kartornas Norge hörde Jämtland och Härjedalen, Särna,

*) Nu kursiveradt.

Idre och Bohuslän. Dess värre hade bohuslänningarna glömt, att de varit norrmän, men jämtarna kommo lyckligtvis ännu ihåg det!

Följande år utgaf föreläsaren en bok: "Det norske Folk paa Land og sjö". Den är tillägnad

Til alle dem, der hjælper til
at Norge atter finde vil
sin gamle plats i Norden.

Denna plats synes utmärkt på kartan nr 1 utvisande Norges veldi i 1263. Bohuslän, delar af Dalsland samt Jämtland och Härjedalen äro däri tecknade med den norska (röda) färgen."

En resande svensk, som åhört ett af dessa föredrag, har i Vårt Land anfört följande yttranden af denne fullblodschauvinist med syftning på de förlorade provinserna: "Vänta blott tills nationalkänslan, som nu är i sin barndom i Norge, får mandom, då skola de åter bli norska" (applåder). Ett annat hans yttrande, som kan förtjäna att här anföras, är följande: " Jag trod-

de en gång, att Norges lycka var freden. Men nu har jag lärt, att freden är Norges olycka. Norges lycka och storhet är ofred utät."*)

Af personlig erfarenhet kunna vi rörande detta ämne meddela följande, hvarför vi ikläda oss full ansvarighet.

En ansedd jämtländing omtalade redan

---

*) Ur nyssnämnda bok "Det norske Folk...", som med förkärlek behandlar Norges krig med Sverige, kan som ett bevis på författarens militärvetenskapliga chauvinism här förtjäna att anföras följande vilda röfvarhistoria. Han anför en norsk berättelse om, att konung Karl X Gustaf några dagar före sin död rest från Göteborg till Fredrikshald för att leda dess belägring och därunder blifvit dödligt sårad af en norsk kula, hvarefter svenskarne skulle ha återfört honom till Göteborg, hemlighållande hans sår, och därefter föregifvit honom hafva dött af en bröstsjukdom. Denna historia finner han vara ej osannolik. Det skulle förstås öka Norges krigarära att ha skjutit ihjäl både Karl X Gustaf och Karl XII! — Det anförda torde vara nog för att väcka tvifvelsmål om vederhäftigheten och opartiskheten i krigshistoriskt afseende af detta arbete, som säkert verkat mycket ondt i Norge till väckande af fiendskap mot Sverige och nationel chauvinism.

för åtta år sedan, att på ett folkmöte, som någon tid förut hållits i Trondhjem mellan trönder och jämtar, en norrman sagt till en svensk: "Akta er ni jämtar, vi komma snart att ta igen er".

En norsk stämma svarade för några månader sedan på vår uttalade förmodan att norrmännen, sedan unionen blifvit upplöst, nog skulle börja att agitera för de förlorade provinsernas återeröfrande, följande: "Ja, det är nog sant att många i Norge tro, att jämtarna gärna skulle vilja komma tillbaka till Norge". Till vår stora häpnad erforo vi sålunda, att man i Norge redan kommit så långt, att man hoppas på affall från jämtarnas sida. Detta stämmer ju ganska väl med ofvan anförda referat från Coucheron-Aamots föreläsning.

På grund af nu anförda fakta, hvilka torde tala kraftigare än alla norska försäkringar om frånvaron af all chauvinism i Norge och af alla tankar på de förlorade provinsernas återvinnande, torde det icke få anses för öfverdrifven miss-

tänksamhet, då vi uttala den farhågan, att en dag anspråk på de forna norska provinserna skulle kunna komma att framställas från det land, dit de en gång hört, nämligen ifall de yttre omständigheterna blifva så gynnsamma, att sådana anspråk — hvilka ju icke kunna utan våld genomdrifvas, icke utan att den skandinaviska halfön åter blefve en "blodbadstuga" såsom Axel Oxenstierna på sin tid kallade den — skulle kunna med fördel framställas.

För norsk politisk advokatyr, hvarpå Norge genom sin "lagliga" statshvälfning i dessa dagar gifvit hela världen ett så glänsande prof, skulle väl följande resonemang icke vara omöjligt:

De ifrågavarande provinserna afträddes af konungen af Danmark och Norge utan att norska folkets eller dess representanters samtycke — riksrådet var på denna tid både till namn och sammansättning danskt — därtill erhölls. Men en konung har icke rätt att afträda till främmande makt en del af sitt land, utan detta lands och folks samtycke. Norge har ju alltid

protesterat mot konungens af Danmark—Norge rätt att 1814 afträda Norge till Sverige. Protesten kan ju då utsträckas till delar af Norge. Sedan norska folket nu blifvit själfständigt, återfordrar det sina utan dess samtycke bortskänkta provinser.

Hvad Särna—Idre beträffar, skulle man kanske säga, att ett så pass stort landområde icke kan rättsligen afträdas helt enkelt genom en gränsreglering.

Advokatyren är onekligen en makt i det norska samhället. Här kan erinras om Nansens nyligen gjorda erkännande.

Och processmakeriet lär vara en i Norge mycket utbredd sjuka.

Det är tydligt, att om hos ett folk processmakeriet och advokatyren gå hand i hand med den politiska chauvinismen, detta folk under vissa konjunkturer lätt kan blifva en ytterst farlig granne. Det fordras icke stor kännedom af folkpsykologien för att inse detta.

Vi veta, att många i Sverige skratta åt dylika farhågor, som här uttalats, men kanske skall man inte skratta längre, när

man erfarit, hvad vi i följande afdelning gå att berätta.

Vi skola nu visa, att till den politiska chauvinismen i Norge sällar sig en vetenskaplig chauvinism och detta just på ett område, som står i nära samband med vårt här behandlade hufvudämne.

Det svenska Norrland annekteradt af den nya norska vetenskapen.

Ett hos oss hittills föga uppmärksammadt, men i högsta grad beaktansvärdt faktum, är, att i Norge på senare tider en teori utbildats, att hela det svenska Norrland ofvan Dalälfven är ursprungligen bebyggdt från Norge och dess folkspråk en norsk dialekt. Påståendet låter otroligt, men se här de anförda bevisen därför!

Framför oss ligger ett i slutet af föregående år utkommet norskt arbete med titeln "Landnåm *) i Norge. En utsigt över Bosætningens Historie" författad af Dr Andr. M. Hansen.

*) Detta ord betyder "landbesittningstagande".

Å sidan 41 i detta arbete, säger författaren, som redan 13 år förut i en uppsats "Om invandringen i Skandinavien" framlagt delvis liknande åsikter: "stedsnavnene viser altså avgørende, at den første bebyggelse av Norrland nordenfor Dalelven er utgåt fra Trøndelagen, selv om der senere har gåt en sterk strøm fra Svealand langs kysten", och vidare: "Lundell hævder, at efter dialekterne er Norrland norsk — d. v. s. østnorsk—trøndersk". Detta sitnämnda yttrande har genom en anmälan i Indo-germanische Forschungen detta år bragts till den tyska allmänhetens kännedom: "Nach Lundell ist der Dialekt Norrlands norwegisch d. h. trønderisch"!

Vi skola i det följande i korthet belysa dessa uppseendeväckande påståenden om bevis för Norrlands norskhet, hämtade från ortnamn och dialekter. Vi börja med

ortnamnens vittnesbörd.

Den nyssnämnda norska författaren dr Hansen åberopar sig rörande ortnamnen hufvudsakligen på den svenske historikern dr K. H. Karlssons undersökningar i afhandlingen "Några bidrag till Sveriges uppodlingshistoria, hämtade från ortnamnsforskningens område", intagen i tionde bandet af Svenska fornminnesföreningens tidskrift. Han sammanfattar en del af denna Karlssons undersökning i följande ord: "Karlsson hævder med bestemthed at den norrlandske gruppe heim og stadir hører sammen med Trøndelagens, ikke med Svealands."

Nu är förhållandet det, att af de tvenne grupper ortnamn, som här afses, de på -heim (svenska -hem, -om, -um, o. s. v.) och -stadir (svenska -stad, -sta, o. s. v.), den sistnämda gruppen eller de på -stad af Karlsson alldeles icke skilts från Svealands ortnamn af samma grupp. Detta är en fullkomligt oriktig uppgift af den nor-

ska författaren. Karlsson skildrar, hurusom dessa namn finnas alltifrån Uppland, där de äro mycket talrika, hela vägen norrut till och med Ångermanland, huf-vudsakligen i kustsocknarna samt något upp efter de stora älfvarna. I Gestrikland äro de visserligen sparsamma. "Man träffar dock några", säger Karlsson, "vid Östersjökusten i Hamrånge socken, på slätterna vid Dalälfven i Hedesunda och Färnebo socknar samt inuti landet kring Storsjön i Årsunda och Ofvansjö socknar, vid Ho-ån i Torsåkers och vid Bysjön i Ockelbo socken". Vi hafva citerat detta ställe ordagrant för att läsaren skall kunna bedöma det sätt, hvarpå hr H. återgifver det. Enligt honom finns i Gestrikland "kun e t par (nu kursiveradt) s t a d i r like nordom Dalselven, fremskutt søndenfra fra Upland, og langt skilt fra de helsinglandske nordenfor i Ala" (a. a. sid. 41). Hvad denna hr H:s uppgift, att de gestrikska namnen på -s t a d ligga långt skilda från dem i Helsingland, så är den alldeles oriktig. Vi sågo nyss, att de förekomma i Ockelbo, som är

Gestriklands nordligaste socken, och sedan träffa vi dem i södra Helsingland utefter Ljusnan i sockennamnet S e g e r s t a d, hvilken socken blott genom en mellanliggande socken är skild från Ockelbo. Så förhåller det sig med s t a d-namnens beviskraft för hr H:s teori. Vi komma så till h e m-namnen, hvilka hr H. förlägger till bronsåldern, medan hufvudmassan af s t a d-namnen af honom förlägges till äldre järnåldern. Rörande dessa framhåller dr Karlsson, att medan de i Uppland äro talrika, saknas de alldeles i Gestrikland, Helsingland och Härjedalen. "Däremot", säger dr K., "finnas helt säkert en mängd dylika namn uti Medelpad och Ångermanland, men dessa äro synnerligen svåra att skilja från de namn, i hvilka den gamla dativändelsen -o m stelnat... Detsamma är förhållandet med dessa namn uti Jämtland." Doktor K. antar nu verkligen, att Jämtland från Norge, där h e m-namn finnas bl. a. långt inne i landet vid det inre af Trondhjemsfjorden, "fått sina h e m-namn och sin äldsta befolkning". "Och därifrån", säger dr

K., "hafva de vidare spridt sig i Medelpad och Ångermanland" (Karlsson, a. a. s. 52). Dr Karlsson stöder sin uppfattning därpå, att det är kortare och lättare väg från Norge till Jämtland än från Uppland till Jämtland, rättare sagdt från Uppland till Medelpad.

"Mellersta Sveriges hem-namn kunna däremot icke härledas från Norge, utan man måste i dem se en direkt fortsättning af Götalandskapens hem-namn" säger Karlsson. Emellertid har K. förut påpekat, att hem-området i Sverige "afbrytes af tvenne bälten, det ena omfattande norra Östergötland, Södermanland, Nerike, Västmanland, Dalarna och Fjärdhundra i Uppland, där hem-namnen blott sporadiskt förekomma, och det andra bestående af Gästrikland, Helsingland och södra Medelpad utan ett enda dylikt namn."

Redan detta faktum berättigar oss att säga, att den slutsatsen, att de norrländska hem-namnen måste härröra från Norge och icke kunna ha något samband

med de uppländska, icke är så alldeles bindande.

Mot dr K:s uppfattning har för öfrigt en gensaga inlagts af den genom sina "Norrländska studier" kände adjunkten J. Nordlander. I en uppsats om "Medelpads äldre binamn" (1903) söker han uppvisa, att h e m-namn finnas både i Gestrikland och Helsingland. Af de af N. anförda ortnamn på h e m kan dock näppeligen mer än ett, L e m i Gestrikland, anses säkert. — Förf:n påpekar emellertid med all rätt, att de svear, som i aflägsen tid, slogo sig ned i de norrländska provinserna, färdades sjöledes norrut, och han antar, att "kolonisationen gått så till, att fiskare från mellersta Sverige vid sommarens början seglat norr ut för att fånga lax i de stora floderna och att af dessa en och annan vid höstens inbrott ej återvändt till sitt hem, utan stannat kvar öfver vintern och slutligen blifvit bofast i landet. Det är bevisligt, att på 1500-talet många strömmingsfiskare från Gefle eller dess omnejd, som i Ångermanland om somrarne utöf-

vade sitt yrke, för alltid bosatte sig i landet. Sådant torde hafva skett äfven tusen år därförut."

Vi vilja för vår del tillägga, att äfven jakten torde ha spelat en betydande roll vid den äldsta kolonisationen af Norrland från mellersta Sverige. Hos Jordanes omtalas, att svearna exporterade svarta sobelskinn till kontinenten. Nu kunde det ju vara möjligt, att den svarta sobeln (en nu utdöd art?) icke gick längre ned än till Ångermanlands och Medelpads skogar. Sjöledes, t. ex. från norra Upplands kust, dit gående jaktfärder kunde då lätt ha öfvergått till stadigvarande kolonisation. Vi kunna anföra ett i viss mån analogt fall. I Helsingland finnes en afart runor, hvilkas närmaste släktingar finnas först inne kring Mälarens båda stränder men alldeles saknas för öfrigt i det runrika Uppland. Detta synes tyda på förbindelser sjöledes direkt mellan Mälaren och Helsingland, men detta blir icke kortare, snarare längre väg än den nyss antagna förbindelsen mellan norra Upplands kust och Medelpad. Vi vilja i detta samman-

hang påpeka, att om sålunda Medelpads och Ångermanlands h e m-namn stamma ifrån mellersta Sverige, så kunna dessa namn i Jämtland mycket väl, ja sannolikast härstamma från Medelpads och Ångermanlands i stället för tvärt om. Jämtland skulle i så fall först ha bebyggts från den numera svenska sidan af Kölen.

Dr Hansen finner sin ofvan anförda slutsats om h e i m- och s t a d i r-namnen såsom norska "uimotsigelig, når man helt nede i Ala ogsa finder v i n e r, som vi øiensynlig har i Skettene och Ellene" — som har motsvarighet i Norge — "mens v i n-navn hittil, så vidt jeg kan se, ikke er påvist i de egentlige Svealand."

Nu har emellertid dr K. senare i en annan afhandling om "Upplands ortnamn" visat, att två uppländska ortnamn på -i n e finnas, hvilka kunna härledas från ordet v i n ("våt äng"). De helsingska namnen på v i n kunna då ha samband med de uppländska.

Sammanfatta vi nu det här sagda finna vi, att de norrländska ortnamnen (de på -h em) på sin höjd kunna möjliggöra det

antagandet, att en gång i forntiden, kanske under bronsåldern, en ström invandrare af skandinavisk stam, som från västra sidan af Kölen kommit öfver till Jämtland, därifrån utbredt sig till delar af Ångermanland och Medelpad, men att detta ingalunda kan anses afgörande bevisadt. Detta är som man finner, något helt annat än dr Hansens slutsats af ortnamnen, "at den første bebyggelse av Norrland nordenfor Dalselven er utgåt fra Trøndelagen". Vi anmärka i förbigående, att en Trøndelag kanske aldrig fanns på den tid, då denna utvandring skedde. Därom i det följande. Vi vilja ock påpeka, att den nämnda invandringsströmmen icke får anses som n o r s k, ty något Norge eller någon norsk nationalitet funnos icke på den tiden. På vår halfö funnos då endast stammar af samma nordgermanska, eller som vi numera säga skandinaviska folk, mellan hvilka icke någon nationalitetsskillnad fanns — lika litet som någon språkskiljaktighet.

Vi öfvergå nu till de skäl, som dr H.

trott sig kunna hämta för Norrlands norskhet från

dialekternas vittnesbörd.

Professor J. A. Lundell framställde i det försök till gruppering af de svenska dialekterna, som han lämnade i sin afhandling: "De svenska folkmålens frändskaper och etnologiska betydelse" (Antropologiska sektionens tidskrift, B. I nr 5, 1880), den åsikten, att målen i Norrland, Västmanland och Dalarna samt alla östsvenska (de på andra sidan Östersjön) dialekter bilda en "norrländsk" grupp, som ansluter sig nära till det östnorska målet. Han sammanslog dessa mål rent af till en gemensam grupp, som han kallade "n o r r l ä n d s k a (norska) mål". Detta kunde naturligtvis betyda lika väl att de östnorska målen skulle föras till de svensk-norrländska, som att de svensk-norrländska borde föras till de östnorska.

Men för Hansen står det utan vidare klart, att "Lundell hævder, at efter dialekterne er Norrland norsk — d. v. s. østnorsk-trøndersk." Dock hade L: ut-

tryckligen framhållit, att han ansåg "hufvudskillnaden mellan norr och söder" icke ligga på "svearnas norra gräns" utan på "götarnes södra gräns", och han har senare, 1891 och 1901, i en tysk bearbetning af sin uppsats uteslutit den olycksaliga alternativa termen "norsk" och i stället för benämningen "norrländsk (norsk)" för hela denna målgrupp infört benämningen "nordskandinavisk". Därtill tar emellertid, som vi sett, dr H. ingen hänsyn.

Noreen har i sin stora nysvenska grammatik "Vårt språk" sammanslagit de norrländska och östsvenska dialekterna till en grupp, som han kallar "den nordsvenska dialektgruppen", hvilken, såsom han säger, "visar i så många punkter öfverensstämmelser med den östländska norska, i synnerhet sådan denna uppträder "nordanfjälls" (d. v. s. i Trondhjems och Tromsö stift), att dessa båda grupper vid en indelning af alla skandinaviska dialekter kunna, om ock med en viss svårighet, sammanföras till en nordskandinavisk grupp."

Då L. skilde de svensk-norrländska

dialekterna från Upplandsdialekterna och andra "medelsvenska" mål (Södermanlands, Nerikes, Värmlands, Dalslands, Bohusläns(!), Väster- och Östergötlands samt Ölands) skedde detta, emedan de "sakna de norrländska målens speciella egenheter", och "detta är hufvudsaken" tillägger prof. L. I artikeln Uppland i Nordisk familjebok (1892) modifierade prof. L. med ledning af nyare undersökningar sin ståndpunkt sålunda, att uppländskan väsentligen är en medelsvensk dialekt, men att också drag finnas, som erinra om de norrländska målen. I Pauls Grundriss der germanischen Philologie 1901 erkänner L., att uppländskan jämte västmanländskan och värmländskan "bilda öfvergång från nord- till medelskandinaviska mål." Detta är, som man finner en mycket viktig modifiering af Lundells första ståndpunkt.

Denna nya uppfattning har med grundlighet och skärpa framhållits och ytterligare utvecklats i ett i dessa dagar utkommet, högst förjänstfullt arbete af docenten Bengt Hesselman med titeln "Svea målen

och de svenska dialekternas indelning", Uppsala 1905. I detta arbete, som grundar sig på åtskilliga under de senare åren utkomna undersökningar af svenska folkmål, särskildt just uppländska, visar förf., att gestrikskan förut med orätt skilts från uppländskan och förts tillsammans med de norrländska målen, medan den i verkligheten står mycket nära de angränsande uppländska målen och å andra sidan bildar öfvergångsmål till helsingskan, att uppländskan genom gestrikskan och bergslagsmålet norrut nära sammanhänger med de östsvenska dialekterna. Det visar sig, säger förf., att de norrländska dialektdrag, som förut nämnda förf. ansett saknas i uppländskan, tvärtom där äro talrika. "Man kan nu säga, att uppländskan framför allt i sin norra och centrala del, men också åt söder mot Mälaren, är så föga "medelsvensk", att det kanske är få norrländska dialektgrupper af motsvarande omfång, som så talrikt

och karaktäristiskt utbildat de specifikt "norrländska" (nordsvenska) egenheterna." "Efter allt detta att döma borde uppländskan betraktas som ett typiskt nordsvenskt dialektkomplex."

Hvad de öfriga norrländska målen beträffar, yttrar författaren: "Ångermanländskan närmar sig något jämtländskan men, så vidt jag kunnat finna, ha vi inga skäl att betrakta hvarken den eller de öfriga norrländska kustmålen såsom väsentligt mera 'norska' än de uppsvenska målen". "Den nära släktskap", yttrar förf. vidare, "mellan uppländskan och de östsvenska och norrländska målen, som jag här tror mig ha uppvisat, synes mig lätt förklarlig. De uppländska folklanden — jämte Södermanland — få väl, historiskt sedt, betraktas som stamland för de svenska bosättningarna öster om Ålands haf och för de norrländska kustlandskapen upp till Öfre-Kalix."

I stort sedt fasthåller emellertid denna författare den gamla uppfattningen om en

närmare släktskap mellan norra Sveriges och det östliga Norges mål. Han säger därom, att de uppsvenska dialekterna få hänföras "till den stora grupp af nordiska dialekter, som för öfrigt omfattar Norrland och de östnorska dialekterna (Tröndelagen och det söndenfjeldske), de nordskandinaviska."

Man inser af det föregående, att den nya norska teorien till förklaring af denna likhet, nämligen att Norrlands mål äro tröndermål, är alldeles ohållbar. Denna teori skulle ju nämligen enligt de nya upplysningar, som här ofvan meddelats, fordra, att äfven uppländskan vore att betrakta som tröndermål! Detta är den norska teoriens deductio ad absurdum.

Andra förklaringsgrunder till likheterna måste sökas. Det blefve för vidlyftigt att ingå härpå. Blott i frågan om släktskapen mellan Tröndelagens mål och den nordsvenska gruppens vilja vi i ett följande kapitel framlägga en som det synes oss beaktansvärd hypotes.

Dessförinnan skola vi dock egna några ord åt de

arkeologiens vittnesbörd

i fråga om en del af Norrlands norskhet, som doktor Hansen sökt åvägabringa.

Han yttrar: "O Montelius säger, at arkæologisk er en påvirkning fra Norge umiskendelig i de helsinglandske fund" (Hansen, a. a. sid. 41). Hvad Montelius i verkligheten säger i den skrift, som dr H. i sitt arbete citerar, nämligen i afhandlingen "Huru gammal är bygden i Helsingland?" införd i Helsinglands fornminnesförenings tidskrift 1901, är, att "många i Helsingland funna föremål från nu i fråga varande århundraden" — femte århundradet e. K. och närmast följande — "visa stor likhet med de samtida norska arbetena och således vittna om, att förbindelsen mellan Trondhjemstrakten och Bottniska vikens kust, genom Jämtland och uteftor Ljungan, redan vid den tiden var af stor betydelse."

Man finner den betydande skillnaden mellan hvad O. Montelius verkligen sagt

och hvad dr H. lägger i hans mun. Professor Montelius har icke alls här yttrat sig om, huruvida inverkningen har gått från Sverige till Norge eller från Norge till Sverige eller från båda hållen. Men i sin sammanfattning af sin afhandlings resultat framhåller professor M. "att minnena från Helsinglands hednatid äro så lika dem i det öfriga Sverige, att detta landskaps inbyggare måste vara af samma stam som invånarne i öfriga delar af mellersta och södra Sverige." I en not därtill anmärker professor M.: "Särskildt under hednatidens sista årtusende har Helsingland visserligen, såsom vi sett, öfver Jämtland stått i ganska liflig förbindelse med Trondhjemsbygden; men det finnes ingen anledning antaga, att någon större inflyttning ägt rum från Norge till Helsingland."

Vi anmärka härtill, att det väl är mycket möjligt, att hvad de norska konungasagorna berätta om mindre utflyttningar vid olika tider t. ex. under Harald Hårfager — "några drogo ända till Helsingland", heter det — från Norge till "Helsingland"

(d. v. s. Norrland) kunnat gälla äfven nuvarande landskapet Helsingland. Men icke blef dettas karaktär af svenskt land därför ändradt, då hufvudmassan af befolkningen säkerligen var svensk. Dock är det möjligt, att helsingarnas ordförråd i någon mån påverkats af dessa norska inflyttare. Det har nämligen blifvit anmärkt — redan 1877 af S. Bugge — att så väl i Helsingalagen som i helsingemålet enskilda ord finnas, som visa likhet med det fornnorska ordförrådet. I fall som detta måste man dock vara mycket försiktig i sina slutsatser. Likheterna kunna bero på, att gamla nordiska ord och bildningar i de mer aflägsna bygderna i Helsingland bevarats bättre än t. ex. i Uppland. Erinras kan att t. ex. i Gottlandslagens ordförråd särskilda likheter kunna uppvisas med fornnorskans. Äfven likartade nybildningar kunna i vidt skilda trakter äga rum.

Montelius säger i sin anförda skrift, att "den svenska bygden i Helsingland går tillbaka mer än fyra årtusenden före våra dagar.

Vi tillägga här, att de i Snorres konungasagor anförda uppgifterna om en norsk man Tore Helsing, efter hvilken Helsingland skulle vara uppkalladt, liksom den om en Kettil Jamte, som skulle gifvit namn åt Jämtland, böra uppfattas som rena fantasifoster. Helsing och jämte betyda just en man från Helsingland, från Jämtland, alldeles som i våra dagar helsinge och jämte. Landskapen ha lika litet fått sina namn efter de nämnda personerna som Danmark och Norge efter konungarne Dan och Nor. Det var i forntiden och långt senare vanligt att på detta sätt söka förklara landsnamn och ortnamn af personnamn.

I stället för att ha sitt namn efter någon Tore Helsing har Helsingland uppkallats däraf att en del af landskapet (Norrland), var beläget vid den smalaste delen — eller halsen, nu kallad Qvarken, som ock betyder hals, strupe — af Bottniska viken, alldeles som städerna Helsingborg och Helsingör af deras belägenhet vid "halsen" af Öresund.

Vi gå nu öfver till att visa, att frågan

om det svenska Norrlands och nordliga Norges inbördes förhållande kan och kanske bör ses från en alldeles motsatt synpunkt mot den, som den norska författare, som vi ofvan bemött, ansett sig böra anlägga.

En forunorsk tradition om Tröndelagens kolonisering från Sverige pröfvad och styrkt.

I den så kallade Historia Norvegiæ, en på latin af en norsk klerk sannolikt i slutet af 1100 talet skrifven norsk krönika, som blef funnen 1849 i Skottland, heter det, att "Norges gamla konungasläkt har kommit från Sverige, hvarifrån äfven Trondhjem, som är hufvudlandskapet i Norge, är bebyggdt."

Denna uppgift kan hvila på gammal tradition. I anförda källskrift finnas flera historiska meddelanden bevarade, som äro okända i andra historiska källskrifter, men som dock synas grundade på gamla äkta traditioner.

Vi skola här i största korthet anföra några skäl, som synas oss tala för sanningen af denna gamla norska historiska uppgift, som hittills varit så föga uppmärksammad, och tillika söka göra troligt, att den svenska invandringen eller eröfringen af den senare så kallade Tröndelagen ägde rum omkring 500 efter K. f.

I den ryktbara skildring af den skandinaviska halfön och dess folkstammar, som den gotisk-latinska historieskrifvaren Jordanes vid början af 500-talet lämnar i sin gotiska historia, saknar man den sedermera så betydande och mäktiga folkstammen Tronder eller Trönder, oaktadt de närbelägna Raumerna (efter professor S. Bugges tolkning), nämnas. Däremot finna vi Tronderna under namnet Throwendes nämnda i en anglosachsisk dikt från slutet af 500-talet.

Jordanes har sina uppgifter om Norden från en norsk konung Rodulf (Rolf), som säges hafva kommit på besök till goternas ryktbara konung Theodorik (Didrik af Bern), som det yttras, "föraktande sitt eget rike", hvilket just synes hafva varit

Raumernas land. En sannolikare förklaring till denna konungs öfvergifvande af sitt land synes vara den, att han blifvit fördrifven därifrån, nämligen af de från Sverige inträngande Trönderna.

Just från början af 500-talet hafva vi bevis för förbindelse mellan Uppland och nordliga Norge, som säkerligen gick öfver Jämtland och Trondhjem. I Ynglingasagan omtalas nämligen att Sveakonungen Adils, hvilken, såsom man tämligen säkert kan fastställa, regerade i början af 500-talet, sände som gåfva en rashäst till konungen af Hålogaland norr om Tröndelagen, med hvilken vänliga förbindelser kunna hafva uppstått genom förmedling af de till Norge invandrade svenskarne.

I de norska konungasagorna omtalas, att en förhistorisk Östen "uppländiga-konung" härjade i Trondhjem och lade under sig några fylken där, öfver hvilka han satte sin son Anund, som Tronderna dråpo. Då drog konung Östen andra gången med en här till Trondhjem, härjade där vida och lade landet under sig. Sedan satte han

en hund Saur till konung där, säger sagan (förmodligen var det en höfding, som hade Hund till tillnamn. En höfding från Hålogaland på Olof den heliges tid hette Tore Hund). I danska krönikor berättas att den svenska konungen Adils satte sin hund Racke (är äfven ett personnamn) till konung öfver Danmark. Saxo berättar en liknande sägen om en svensk höfding vid namn Gunnar. I den mindre svenska rimkrönikan berättas, att en svensk konung Östen sände sin hund Sverre till konung öfver Norge.

Vi tro, att alla dessa sägner ytterst syfta på Sveakonungen Adils och hans son, den från Ynglingasagan bekante Östen, och deras strider för att upprätthålla den svenska eröfringen af det sedan s. k. Tröndelagen. Uppsalakonungen Östen har genom förväxling mellan det svenska Uppland och det norska Upplond blifvit af norrmännen missuppfattad som och sammanblandad med en norsk Uppländingakonung (på samma sätt som det förra skett med hans farfars broder, Uppsalakonungen Åle).

I den gamla norska handskrift, som kallas Flatöboken, finnes en märklig berättelse om hurusom Frö-kulten öfverfördes från Uppsala till Trondhjem.

I de gamla norska berättelserna, om hur Norge bebyggdes och "fanns", heter det att Nor, efter hvilken Norge säges vara uppkalladt, kom i norr från östra sidan af Kölen, hvilket kan vara en förvanskad tradition om svenskarnes eröfring af Trondhjem.

På samma sätt kan den saga uppfattas, som förekommer i Snorre-Eddan, enligt hvilken Odin for norrut från Svithiod[1]) dit, där hafvet ligger omkring alla land, och satte där sin son öfver det rike, som nu heter Norge. Från denna Odins son Sæming (jmfr det fornsvenska folknamnet Sæmingiar i Sæmingia-hundare i Uppland?) ledde de Trondhjemska

*) Det bör i detta sammanhang erinras därom, att en ansedd svensk fornforskare (dr B. Salin) nyligen velat finna en historisk kärna i den gamla sägnen om Odins invandring till Svithiod.

Ladejarlarna sitt ursprung. Sæmings moder var Skade, som i Sverige hade en stor och utbredd kult, medan hon i Norge "icke tyckes hafva varit föremål för någon verklig kult" (Schück).

Redan P. A. Munch har påpekat den likhet, som äger rum mellan landens (folklandens) samling till ett rike omkring Mälaren och de Trondhjemska fylkenas samling till en helhet kring Trondhjemsfjorden.

På grund af hvad vi nu anfört, hvartill åtskilligt kunde läggas, som dock blefve för vidlyftigt att här afhandla, och med erinran om de beröringspunkter, som förut påpekats mellan mellersta och norra Sverige å ena sidan och Trondhjemsnejden å den andra i arkeologiskt och språkligt afseende, äro vi berättigade att säga, att den gamla norska traditionen om Trönderlagens kolonisering från Sverige — af oss förlagd till tiden omkring 500 — har mycket, som talar för sig.

Vi hafva här nyttjat orden svensk och Sverige vid denna tid (500-talet), detta därför att redan då säkerligen, i motsats

till förhållandet i Norge, ett samladt svenskt rike, Sverike, fanns, troligen omfattande det nuvarande Svealand och delar af Norrland. Vi kunna icke här närmare ingå på detta ämne utan hänvisa till den nya upplagan af (Illustrerad) Sveriges historia I: 184. (Herrar Drolsums och Nansens påstående *) att något konungarike Sverige icke fanns på Harald Hårfagers tid är en tendentiös osanning. Det var redan då utvidgadt till ungefär samma omfång — delvis större — som under medeltiden.)

Med det här anförda hafva vi naturligtvis på intet sätt velat påstå, att Tröndelagen är att anse som en bygd, där en "svensk" dialekt talas. Språket har naturligtvis tidigt på-

*) Se Drolsum, Kongeriget Norge som suverän stat, s. 3, n.; Nansen, Norge og foreningen med Sverige s. 1—2. — A s. 28 går Nansen ändå längre i vanställande af historiska fakta, i det han förklarar att "Norge var et kongerige ... flere århundreden før Sverige"! På sådant sätt anse norska vetenskapsmän tillständigt att göra propaganda för sitt land inför hela världen!

verkats från de ursprungliga inbyggarne och från de angränsande norska bygderna. Så t. ex. har trondhjemskan, liksom den stora massan af de norska dialekterna, äfven Särna-Idre-målet, härjedalskan och en del af jämtländskan, de för norskt språk så karaktäristiska formerna med begynnande d af 2:a persons pronomen (I, N i): d i, d ä, d ö o. s. v. (i oblik form d o k k, o. s. v.).

Trots detta medgifvande fruktar jag, att hvad nu uppvisats rörande traditionen om Tröndelagens kolonisering från Sverige och trots att traditionen därom är gammal norsk, skall i Norge uppfattas som en yttring af svensk chauvinism. Vi ha emellertid kommit till vår åsikt uteslutande af vetenskapliga grunder.

Slutord.

Den norska vetenskapsman, vi ofvan anfört, synes af flera tecken att döma icke stå ensam om den åsikt rörande Norrlands förhållande till Norge, som vi hoppas i det föregående hafva vederlagt. Det tycks, som om denna teori är på väg att bli, om

den icke redan är, en trossats inom Norges lärda värld. Snart får man nog se densamma i utländska tidningar. (I utländska lärda tidskrifter har den, såsom ofvan nämnts, redan blifvit framförd.) Och hvad värre är, snart nog får man kanske erfara, att det blifvit en af hela norska folket omfattad tro, att det svenska Norrland egentligen är norskt.

Vi smickra oss verkligen inte med det hoppet, att vår här gifna vederläggning skall göra något vidare intryck i Norge. Att söka vederlägga hvad ett helt folk låtit suggerera sig, det är oftast fåfäng möda. Den nyaste svensk-norska unionshistorien lämnar välbekanta och slående exempel därpå. Och hur får man icke ännu i dag i Norge höra "Bodö-saken" omtalad såsom bevis på "den försummelse med hvilken den svenska diplomatien behandlade Norges intressen". — En man som Björnstjerne Björnson, som borde veta bättre, har för några dagar sedan (i anförda ordalag) i utländska tidningar (se t. ex. l'Echo de Paris 20 juni 1905) upprepat denna, såsom det numera genom professor Yngvar

Nielsens grundliga och opartiska utredning i skriften "Bodøsagen, fremstillet paa Grundlag af officielle og private Brevskaber", (Christiania 1897) är uppvisadt, fullkomligt ogrundade beskyllning.

Hvilka faror det under vissa omständigheter, rörande hvilka det bjuder oss emot att här ingå på en undersökning, skulle kunna medföra för vårt land, om en sådan teori om Norrlands norskhet blefve gällande i Norge, är icke svårt att inse. Vi vilja blott erinra om, hurusom agitationen för Schleswigs förening med Tyskland bland annat fick sin näring däraf, att en man som Jacob Grimm nedlät sig till att söka bevisa, att jutskan var en tysk och icke en dansk dialekt.

Det är icke här plats eller lämpligt tillfälle att utöfver hvad som redan i inledningen blifvit gjordt genom påpekande af nödvändigheten af att de blifvande villkoren för en förlikning med Norge, Sveriges nuvarande gränser otvetydigt erkännas, utförligare angifva, huru vårt land skall kunna

skyddas mot en fara sådan som vi här skymtat. Vi hafva blott velat

"peka dit faran i antåg är".

Dock, i någon mån skulle vi äfven vilja framhålla några så att säga inre skyddsmedel, nämligen genom att påpeka, hurusom det kungliga ordet att inom Sveriges gräns eröfra det förlorade åter borde i främsta rummet tillämpas på Norrland. Det gäller, i stort sedt, att göra Norrland så lyckligt och fruktbärande det kan bli och att låta det inse att Sverige vill göra allt för att sörja för dess framtida väl. Det gäller särskildt att för de gamla norska provinserna visa, att föreningen med Sverige är deras lycka. Här är särskildt att tänka på Härjedalen. Det kan icke nekas, att denna provins hittills varit styfmoderligt behandlad. Man måste sörja för att den genom järnvägar kommer i närmare förbindelse med det svenska fäderneslandet; och för den konung, som hittills haft att sörja för "brödrafolkens väl", men nu endast har att tänka på Sveriges väl, föreligger här, synes oss, en vac-

ker uppgift, nämligen att genom anläggandet af en stad, som denna provins liksom Lappland ännu saknar, gifva åt Härjedalen en kulturell och ekonomisk medelpunkt, som skulle underlätta landskapets utveckling och ytterligare binda det samman med Sverige.

Med dessa önskningar för Sveriges framtidslands, Norrlands, väl, vilja vi här sluta.

Djursholm i juli 1905.